

Komitet ds. Nadużyć Podatkowych (Comité de l'abus de droit fiscal) jako element kształtowania francuskiego systemu podatkowego

The Committee on Tax Abuse (Comité de l'abus de droit fiscal) as an element of the formation of the French tax system

dr hab. Michał Mariański, prof. UWM

Katedra Prawa Finansowego i Prawa Podatkowego, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ORCID: 0000-0001-6212-914X

Streszczenie

Problematyka nadużyć podatkowych stanowi dość istotne wyzwanie dla ustawodawcy krajowego, gdyż jest jednym z elementów wpływających na stabilność danego systemu prawnego. Mając powyższe na uwadze, celem niniejszego artykułu uczyniono analizę francuskiego Komitetu ds. Nadużyć Podatkowych (Comité de l'abus de droit fiscal) jako możliwej inspiracji dla polskiego ustawodawcy, który niejednokrotnie do francuskich wzorców w przeszłości już się odnosił.

Specyfika francuskiego systemu podatkowego, w bardzo dużym stopniu wykształconego na bazie orzecznictwa, może stanowić alternatywę dla rozwiązań charakterystycznych dla systemu prawa kontynentalnego. Zaprezentowany artykuł może być również wstępem do szerszej analizy, mającej na celu wypracowanie najefektywniejszego modelu instytucjonalnego przeciwdziałania nadużyciom w prawie podatkowym.

Słowa kluczowe: nadużycie prawa, prawo francuskie, ordynacja podatkowa, prawo podatkowe, prawo porównawcze.

Abstract

The issue of tax abuse is quite a significant challenge for the national legislator, as it is one of the elements influencing the stability of a given legal system. With the above in mind, the aim of this article is to analyze the French Tax Abuse Committee (Comité de l'abus de droit fiscal), as a possible inspiration for the Polish legislator, who has often referred to French models in the past.

The specificity of the French tax system, which is largely based on case law, may constitute an alternative to solutions characteristic of the continental legal system. The presented article may also be an introduction to a broader analysis aimed at developing the most effective institutional model for counteracting abuse in tax law.

Keywords: abuse of law, French law, tax ordinance, tax law, comparative law.

1. WPROWADZENIE

W ujęciu historycznym prawo francuskie wywarło istotny wpływ na wiele europejskich porządków prawnych, w tym również i na szeroko rozumiane prawo polskie. Dodatkowo specyfika francuskiego systemu prawnego, w tym w szczególności prawa podatkowego, w bardzo dużym stopniu wykształconego na bazie orzecznictwa, powoduje, że również obecnie rozwiązania w tym systemie wypracowane mogą się okazać wartościowe dla innych państw Unii Europejskiej. W doktrynie pojawiały się już bowiem publikacje odnoszące się do roli francuskiego orzecznictwa w kształtowaniu różnych instytucji prawa podatkowego¹, co powoduje, że niniejszy artykuł może stanowić element szerszych badań nad francuskim systemem podatkowym.

Celem tego opracowania jest ocena sposobu regulacji francuskiego Komitetu ds. Nadużyć Podatkowych, któremu wraz z pochodnymi instytucjami poświęcono odrębny rozdział francuskiego ogólnego kodeksu podatkowego².

W ramach wprowadzenia warto zaznaczyć, że prawo francuskie, podobnie jak wiele innych porządków prawnych, cechuje podział na materialne i procesowe prawo podatkowe. W odróżnieniu jednak od prawa polskiego część materialna skupiona jest w jednym zasadniczym akcie prawnym – ogólnym kodeksie podatkowym, część procesowa natomiast, podobnie jak w przypadku polskiego ustawodawcy, przybrała formę ordynacji podatkowej. Tytuł tego aktu prawnego wprawdzie winien być tłumaczony z języka francuskiego jako

„Księga procedur podatkowych”³, aby jednak stosować się do funkcjonalnej wykładni charakterystycznej dla prawa porównawczego autor celowo będzie używać określenia „ordynacja podatkowa”, aby lepiej zobrazować miejsce tego aktu prawnego we francuskim systemie prawa dla polskiego czytelnika.

Warto zaznaczyć, że pierwotnie francuski ustawodawca aspekty zarówno materialnoprawne, jak i procesowe regulował w jednym akcie prawnym. Mianowicie oryginalna wersja ogólnego kodeksu podatkowego, wynikająca w szczególności z rozporządzenia⁴ i dekretu⁵ z 1950 r., składała się z części głównej i czterech aneksów poświęconych odpowiednio rozporządzeniom administracji publicznej, dekretem francuskiego najwyższego sądu administracyjnego (Conseil d'État)⁶, dekretem zwykłym i zarządzeniem⁷. Odrębny akt prawny w postaci ordynacji podatkowej powstał dopiero na początku lat 80. XX w. na podstawie dwóch dekretów z dnia 15 sierpnia 1981 r.⁸ i po wielu zmianach w przyjętej formule obowiązuje do dziś⁹.

2. POJĘCIE NADUŻYCIA PRAWA W USTAWACH PODATKOWYCH

Zanim autor przystąpi do omówienia samej instytucji Komitetu ds. Nadużyć Podatkowych, warto wspomnieć, że jest ona przywoływana w regulacjach dotyczących kwestii nadużycia prawa podatkowego, które znajdują się zarówno we francuskiej ordynacji podatkowej, jak i w ogólnym kodeksie podatkowym. Fundamentalne znaczenie mają art. L64-L64 B ordynacji podatkowej, w których posiłkowo ustawodawca odwołuje się jeszcze do art. 205 A ogólnego kodeksu podatkowego¹⁰.

W tym zakresie, który nie jest jednak głównym tematem niniejszej publikacji, warto przytoczyć treść przepisu kluczowego dla regulacji koncepcji nadużycia prawa, a mianowicie art. L64 A ordynacji podatkowej. Stanowi on, że aby przywrócić im prawdziwą naturę i z zastrzeżeniem zastosowania art. 205 A ogólnego kodeksu podatkowego administracja ma prawo odrzucić, jako niewiążące wobec niej, akty, które dążąc do literalnego stosowania tekstów lub decyzji sprzecznych z celami zamierzonymi przez ich autorów, mają za główny motyw uniknięcie lub zmniejszenie obciążeń podatkowych, które to obciążenia dana osoba, gdyby tych aktów nie dokonała, normalnie poniosłaby ze względu na swoją sytuację lub rzeczywistą działalność.

Co istotne w związku z wyżej przytoczonymi regulacjami, w drugim akapicie art. L64 A ordynacji podatkowej dodano, że w razie braku porozumienia co do korekt zgłoszonych na podstawie niniejszego artykułu spór może zostać rozstrzygnięty, na wniosek podatnika lub administracji, przez komitet, o którym mowa w art. L64 ust. 2. Tym komitetem jest właśnie będący przedmiotem niniejszego opracowania Komitet ds. Nadużyć Podatkowych.

3. UMIEJSCOWIENIE KOMITETU DS. NADUŻYĆ PODATKOWYCH W OGÓLNYM KODEKSIE PODATKOWYM

Regulacje odnoszące się do instytucji Komitetu ds. Nadużyć Podatkowych zawarte są w trzeciej części ogólnego kodeksu podatkowego, który stanowi filar francuskiego materialnego prawa podatkowego. W ramach ww. części wyodrębniono tytuł II zawierający sześć odrębnych rozdziałów,

spośród których rozdział pierwszy pt. „Komisje podatkowe i komitety ds. nadużyć podatkowych (art. 1650-1653 F)”¹¹ dotyczy analizowanego zagadnienia.

Autor w niniejszym opracowaniu odnosić się będzie do dwóch z jedenastu punktów ww. rozdziału, które zostały poświęcone wprost Komitetowi ds. Nadużyć Podatkowych. Podkreślenia wymaga jednak, że francuski ustawodawca przewidział szereg innych instytucji konsultacyjnych, głównie na poziomie samorządowym, których zadaniem jest szeroko rozumiane wydawanie opinii w przedmiocie lokalnego prawa podatkowego.

W ramach analizowanego rozdziału uregulowano dodatkowo:

- 1) gminną Komisję ds. Podatków Bezpośrednich (art. 1650, Commission communale des impôts directs) oraz
- 2) międzygminną Komisję ds. Podatków Bezpośrednich (art. 1650 A, Commission intercommunale des impôts directs).

W kolejnej części francuski ustawodawca usankcjonował również:

- 1) Komisję Departamentalną ds. Wartości Czynszowej (art. 1650 B, Commissions départementales des valeurs locatives) oraz
- 2) departamentalną Komisję ds. Podatków Bezpośrednich i Podatku Obrotowego (art. 1651-1651 G, Commission départementale des impôts directs et des taxes sur le chiffre d'affaires).

Następnie już na poziomie centralnym ustanowiono:

- 1) Krajową Komisję ds. Podatków Bezpośrednich i Podatku Obrotowego (art. 1651 H-1651 L, Commission nationale des impôts directs et des taxes sur le chiffre d'affaires) oraz
- 2) Krajową Komisję ds. Podatków Lotniczych (art. 1651 L bis, Commission nationale des taxes aéronautiques).

Przewidziano również funkcjonowanie Centralnych Komisji Podatków Bezpośrednich (Commissions centrales des impôts directs), które jednak zlikwidowano na mocy ustawy z dnia 7 grudnia 2020 r.¹² Oprócz tego działa Departamentalna Komisja Pojednawcza (Commission départementale de conciliation), której poświęcono art. 1653 A-1653 BA ogólnego kodeksu podatkowego.

Szczegółowej analizie zostaną poddane instytucje, o których mowa w art. 1653 C-1653 F ww. aktu prawnego, tj. rzeczony Komitet ds. Nadużyć Podatkowych oraz Komitet Doradczy ds. Ulgi Podatkowej na Wydatki Badawcze (art. 1653 F, Comité consultatif du crédit d'impôt pour dépenses de recherche).

4. SKŁAD I KOMPETENCJE KOMITETU DS. NADUŻYĆ PODATKOWYCH

Jak już wspomniano, działalność Komitetu ds. Nadużyć Podatkowych uregulowana została w art. 1653 C-1653 E ogólnego kodeksu podatkowego. Co istotne, brzmienie ww. przepisów zostało stosunkowo niedawno zmienione na mocy ustawy z dnia 14 lutego 2022 r.¹³, co świadczy o tym, że francuski ustawodawca ma świadomość potrzeby ciągłego nowelizowania uregulowań w omawianym zakresie.

Znowelizowany art. 1653 C ogólnego kodeksu podatkowego stanowi, że komitet, o którym mowa w art. L64 ordyna-

cji podatkowej, składa się z przedstawicieli siedmiu enumeratywnie wyliczonych grup zawodowych. Przewodniczącym jest sędzia najwyższego sądu administracyjnego. Kolejni członkowie to:

- 1) sędzia francuskiego sądu najwyższego (Cour de Cassation),
- 2) adwokat specjalizujący się w prawie podatkowym,
- 3) starszy radca w Trybunale Obrachunkowym (Cour des comptes)¹⁴,
- 4) notariusz,
- 5) biegły rewident oraz
- 6) profesor uniwersytetu specjalizującego się w naukach prawnych lub naukach ekonomicznych.

Co istotne, ww. członków powołuje minister właściwy ds. budżetu (ministre chargé du budget). Osobą będącą adwokatem specjalizującym się w prawie podatkowym zgłasza Krajowa Rada Adwokacka (Conseil national des barreaux), notariusza – Wyższa Rada Notariuszy (Conseil supérieur du notariat), a biegłego rewidenta – Krajowa Rada Izby Biegłych Rewidentów (Conseil national de l'ordre des experts-comptables). Zastępcy ww. osób są powoływani na tych samych warunkach. Ponadto minister właściwy ds. budżetu powołuje również jednego lub więcej urzędników kategorii A z Dyrekcji Generalnej Finansów Publicznych (direction générale des finances publiques), aby pełnili funkcje sprawozdawców Komitetu ds. Nadużyć Podatkowych.

Zgodnie z art. 1653 D ust. I ogólnego kodeksu podatkowego każdy członek ww. Komitetu musi poinformować przewodniczącego:

- 1) o interesach (finansowych lub zawodowych), które dany członek posiadał w ciągu 2 lat poprzedzających jego powołanie, które obecnie posiada lub może posiadać;
- 2) o stanowiskach w działalności gospodarczej lub finansowej, które zajmował w ciągu 2 lat poprzedzających jego powołanie, które obecnie zajmuje lub może zająć;
- 3) o jakimkolwiek mandacie lub tytule prawnym w podmiocie prawnym, który posiadał w ciągu 2 lat poprzedzających jego powołanie, który obecnie posiada lub może posiadać.

Wszystkie ww. informacje, jak również informacje dotyczące przewodniczącego muszą być udostępniane członkom Komitetu.

Dodatkowo żaden członek Komitetu nie może obradować nad sprawą, w której on sam lub – w stosownych przypadkach – podmiot prawny, w którym pełnił funkcję lub mandat w ciągu 2 lat poprzedzających obrady, ma lub miał interes w tym samym okresie. Nie może również uczestniczyć w obradach dotyczących sprawy, w której on sam lub – w stosownych przypadkach – podmiot prawny, w którym pełnił urząd lub funkcję w ciągu 2 lat poprzedzających obrady, reprezentował jedną z zainteresowanych stron. Przewodniczący Komitetu podejmuje odpowiednie środki w celu zapewnienia przestrzegania tych obowiązków i zakazów.

Zgodnie z art. 1653 D ust. II ogólnego kodeksu podatkowego członkowie i pracownicy Komitetu są zobowiązani do przestrzegania zasad tajemnicy zawodowej określonych w art. L103 ordynacji podatkowej, przy czym tajemnica ta nie jest wiążąca w stosunku do organu sądowego działającego w postępowaniu karnym. W tym miejscu warto podkreślić, że sposób regulacji tajemnicy skarbowej we Francji był już opi-

sany w doktrynie i mimo kilku odrębności wykazuje on też wiele podobieństw do prawa polskiego, co objawia się w szczególności brakiem klasycznej ustawowej definicji tej tajemnicy¹⁵. Cechą charakterystyczną modelu francuskiego jest też bardzo rozbudowany katalog wyłączeń w tym zakresie, określanych mianem derogacji, które z uwagi na swój szeroki zakres zostały podzielone aż na osiem oddzielnych kategorii¹⁶.

W art. 1653 D ust. III francuski ustawodawca dodatkowo precyzuje, że nie może być członkiem Komitetu osoba skazana w ciągu ostatnich 5 lat, zgodnie z warunkami określonymi w art. 131-27 Kodeksu karnego¹⁷, na zakaz wykonywania zawodu handlowego lub przemysłowego lub zakaz kierowania przedsiębiorstwem handlowym lub przemysłowym lub spółką handlową, administrowania, zarządzania nimi lub kontrolowania ich w jakiejkolwiek roli, bezpośrednio lub pośrednio, we własnym imieniu lub w imieniu innych.

Ponadto w art. 1653 E wskazano, że jeżeli dana sprawa trafia do Komitetu, jego przewodniczący wzywa zarówno podatnika, jak i administrację podatkową do przedstawienia swojego stanowiska.

Warto również zaznaczyć, że art. 1653 F ogólnego kodeksu podatkowego przewiduje dość specyficzną formę komitetu, określaną mianem Komitetu Doradczego ds. Ulgi Podatkowej na Wydatki Badawcze. Aktualna treść ww. przepisu wynika z art. 55 ustawy z dnia 14 lutego 2025 r.¹⁸ Komitetowi temu, podobnie jak w przypadku Komitetu ds. Nadużyć Podatkowych, przewodniczy członek sądu administracyjnego mianowany przez wiceprezesa francuskiego najwyższego sądu administracyjnego. Co istotne, przewodniczący może być w drodze wyjątku zastąpiony przez jednego lub dwóch sędziów administracyjnych mianowanych na tych samych warunkach.

Następnie, jak stanowi art. 1653 F ust. II, spory dotyczące wydatków, o których mowa w art. 244 cz. B ust. II lit. a-i, lub wydatków, o których mowa w art. 244 cz. B bis ust. I, rozpatruje komisja składająca się z urzędnika należącego do jednego z korpusów kategorii A ministerstwa odpowiedzialnego za badania naukowe i urzędnika administracji podatkowej o randze co najmniej inspektora wydziałowego. Z kolei spory dotyczące wydatków, o których mowa w art. 244 cz. B ust. II lit. k, rozpatruje komisja składająca się z urzędnika należącego do jednego z korpusów kategorii A ministerstwa odpowiedzialnego za innowacje i urzędnika administracji podatkowej o randze co najmniej inspektora wydziałowego. Komisja rozpatrująca spory dotyczące wydatków należących do obu ww. kategorii powinien natomiast składać się z urzędnika należącego do organu kategorii A ministerstwa odpowiedzialnego za badania, urzędnika należącego do organu kategorii A ministerstwa odpowiedzialnego za innowacje oraz urzędnika administracji podatkowej o randze co najmniej inspektora wydziałowego.

Co istotne, zarówno urzędnik ministerstwa odpowiedzialnego za badania, jak i urzędnik ministerstwa odpowiedzialnego za innowacje mogą, jeśli uznają to za przydatne, korzystać z pomocy dowolnej osoby zdolnej dostarczyć wiedzy fachowej na temat klasyfikacji wydatków uwzględnianych przy ustalaniu ulg podatkowych¹⁹.

Ponadto francuski ustawodawca precyzuje, że osoby, które już zajmowały się danym sporem na wcześniejszym

etapie, chociażby z racji pełnienia funkcji administracyjnych, nie mogą zasiadać w komisji rozpatrującej daną sprawę²⁰.

5. PODSUMOWANIE

W niniejszym opracowaniu dokonano analizy bardzo specyficznej instytucji Komitetu ds. Nadużyć Podatkowych oraz bardziej wyspecjalizowanej instytucji Komitetu Doradczego ds. Ulgi Podatkowej na Wydatki Badawcze. Co istotne, przedstawione regulacje są stosunkowo nowe, gdyż weszły w życie w 2022 i 2025 r., a ich celem było wzmocnienie pewności prawnej i efektywności systemu podatkowego. Powyższe jest przejawem bardzo mocno akcentowanego we francuskiej doktrynie wymogu ciągłego dostosowywania systemu podatkowego do zmian społeczno-gospodarczych oraz postępu technologicznego²¹.

Francuski system prawny cechuje wielość instytucji konsultacyjnych w postaci komisji czy komitetów, a omówione dwa Komitety stanowią jedynie drobny wycinek tych regulacji, gdyż specjalizują się w przeciwdziałaniu nadużyciom podatkowym. W tym zakresie, zwłaszcza z perspektywy prawa polskiego, widoczna jest tendencja francuskiego ustawodawcy do zwiększenia instytucjonalnego wsparcia tak dla organów podatkowych, jak i dla podatników. Celem tych działań jest niedopuszczenie do nadmiernego obciążenia sądownictwa administracyjnego tego rodzaju sprawami.

Sama koncepcja Komitetu ds. Nadużyć Podatkowych wynika wprost z art. L64 i L64 B ordynacji podatkowej oraz art. 205 A ogólnego kodeksu podatkowego²². Z tych regulacji wynika bowiem prawo – przysługujące tak administracji podatkowej, jak i podatnikom – do rozstrzygnięcia przez Komitet sporu, który wyniknął z braku porozumienia co do korekty danego aktu, zakwestionowanego przez administrację podatkową, w przypadku gdy w jej ocenie głównym motywem tego aktu jest uniknięcie lub zmniejszenie obciążeń podatkowych przez podatnika.

Jako że celem niniejszego opracowania uczyniono opis działania Komitetu ds. Nadużyć Podatkowych jako możliwej inspiracji dla polskiego ustawodawcy, warto nadmienić, że autor z uwagi na istotną rolę orzecznictwa we francuskim systemie prawnym i jego specyfikę nie postuluje wprowadzenia wprost takiej samej instytucji w Polsce. Niemniej jednak sama koncepcja wyspecjalizowanych komisji czy też komitetów rozwiązujących spory między administracją podatkową a podatnikami wydaje się rozwiązaniem pozwalającym na odciążenie klasycznego sądownictwa administracyjnego.

W ocenia autora wielość przywoływanych instytucji może stanowić pewne utrudnienie, zwłaszcza że nierzadko funkcjonalne tłumaczenie ich nazw nie było możliwe z uwagi na brak bezpośredniego odpowiednika w prawie polskim. Przykładem takiego funkcjonalnego tłumaczenia jest jednak francuski najwyższy sąd administracyjny (Conseil d'Etat). Celowo odbiega ono od lingwistycznie poprawnej i stosowanej w polskiej doktrynie nazwy Rada Stanu²³, aby oddać kluczowy charakter tego organu, będącego w dużym uproszczeniu odpowiednikiem polskiego Naczelnego Sądu Administracyjnego, lecz ze znacznie szerszymi kompetencjami w zakresie wykładni prawa²⁴.

Zaprezentowany artykuł może być wstępem do szerszej refleksji bądź też uzupełnieniem rozważań już poczynionych

w polskiej doktrynie, chociażby w odniesieniu do wprowadzenia dodatkowych, tzw. pozasankcyjnych elementów efektywnego systemu podatkowego²⁵. Z jednej strony utworzenie na wzór francuski nowych instytucji w postaci komisji czy komitetów mogłoby się przyczynić do zmniejszenia chaosu legislacyjnego²⁶ dzięki nowym i – w domyśle – efektywnym źródłom wykładni. Z drugiej strony autor ma świadomość, że ewentualne wzorowanie się na francuskich rozwiązaniach wymaga zachowania ostrożności, tak aby nie stworzyć chaotycznego zbioru przepisów²⁷ oraz nie spotęgować rozdrobnienia regulacyjnego całego systemu podatkowego²⁸.

Przypisy

- M. Popławski, B. Pahl, M. Mariański, *Wpływ francuskiego Trybunału Konstytucyjnego na krajowy system podatkowy. Analiza na przykładzie podatku od bardzo wysokich dochodów («taxe sur les très hauts revenus»)*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2023, nr 5, s. 327 i nast., <https://doi.org/10.15804/ppk.2023.05.23>, dostęp: 23.07.2025.
- Code général des impôts, https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006069577/, dostęp: 23.07.2025.
- Livre des procédures fiscales, https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006069583/, dostęp: 23.07.2025.
- Arrêté du 6 avril 1950 portant refonte et codification des arrêtés pris pour l'application des lois réunies dans le code général des impôts, <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT00000799722>, dostęp: 23.07.2025.
- Décret n° 50-478 du 6 avril 1950 portant règlement d'administration publique pour la refonte des codes fiscaux et la mise en harmonie de leurs dispositions avec celles du décret du 9 décembre 1948 et des lois subséquentes, <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000496040>, dostęp: 23.07.2025.
- Dosłowne tłumaczenie Conseil d'Etat jako Rada Stanu wprowadzałoby w błąd co do roli tej instytucji, która w polskiej doktrynie niejednokrotnie już tłumaczona była funkcjonalnie jako nawiązanie do organu sprawującego we Francji funkcję najwyższego sądu administracyjnego. Tak m.in. L. Budner-Iwanicka, M. Mariański, *Podstawy prawne funkcjonowania izb obrachunkowych w Polsce i we Francji. Wybrane aspekty porównawcze*, „Studia Prawnoustrojowe” 2024, nr 63, s. 243 i nast., <https://doi.org/10.31648/sp.9662>, dostęp: 23.07.2025.
- M. Taly, *Le code général des impôts, Elephant Man juridique*, „Pouvoirs” 2014, nr 151 (4), s. 87, <https://doi.org/10.3917/pouv.151.0087>, dostęp: 23.07.2025.
- Décret n° 81-859 du 15 septembre 1981 portant codification des textes législatifs concernant les procédures fiscales, <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000701292>, dostęp: 23.07.2025; Décret n° 81-860 du 15 septembre 1981 portant codification des textes législatifs concernant les procédures fiscales, <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000880684>, dostęp: 23.07.2025.
- T. Lambert, *Procédures fiscales*, Paris 2024, s. 29 i nast.
- V. Lamy, *L'équilibre de l'abus de droit en matière fiscale: entre insécurité juridique objective et recherche de confiance légitime*, „Revue du droit public” 2021, nr 5, s. 1211.
- Fr. „Commissions administratives des impôts et comité de l'abus de droit fiscal (Articles 1650 à 1653 F)”.
- Loi n° 2020-1525 du 7 décembre 2020 d'accélération et de simplification de l'action publique, <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000042619877>, dostęp: 23.07.2025.
- Loi n° 2022-172 du 14 février 2022 en faveur de l'activité professionnelle indépendante, <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000045167536>, dostęp: 23.07.2025.
- Szerzej zob. M. Mariański, *Kontrola finansów publicznych w prawie francuskim. Wybrane aspekty instytucjonalne*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2023, z. 28, nr 2, s. 215 i nast., <https://doi.org/10.15290/bsp.2023.28.02.13>, dostęp: 23.07.2025.
- M. Mariański, E. Piechota-Ołoś, *Prawno-porównawcze aspekty regulacji zakresu tajemnicy skarbowej*, „Studia Prawnoustrojowe” 2025, nr 68, s. 317, <https://doi.org/10.31648/sp.11117>, dostęp: 23.07.2025.
- Szerzej M. Mariański, *Wyłączenia na rzecz komisji, organów sądowych i sądów jako jeden z elementów kształtowania zakresu tajemnicy skarbowej we Francji*, „Opolskie Studia Administracyjno-Prawne”

- 2025, nr 1, s. 85 i n., <https://czasopisma.uni.opole.pl/index.php/osap/article/view/5753/5108>, dostęp: 23.07.2025.
- ¹⁷ Code pénal, https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070719/2025-07-23/, dostęp: 23.07.2025.
- ¹⁸ Loi n° 2025-127 du 14 février 2025 de finances pour 2025, <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000051168007>, dostęp: 23.07.2025.
- ¹⁹ Przy czym osoba ta nie może brać udziału w głosowaniu w ramach Komitetu.
- ²⁰ Dodatkowo w świetle ostatniego akapitu art. 1653 F głos przewodniczącego Komitetu ma charakter decydujący przy rozpatrywaniu sporów.
- ²¹ É. Caron, *Le Big Data fiscal: quelles conséquences pour le contrôle fiscal et les contribuables?*, „Gestion & Finances Publiques” 2021, nr 6 (6), s. 77, <https://doi.org/10.3166/gfp.2021.6.013>, dostęp: 23.07.2025.
- ²² V. Lamy, dz. cyt., s. 1211.
- ²³ L. Jamróz, *Szczególny status francuskiej Rady Stanu*, „Miscellanea Historico-Iuridica” 2023, z. 1, t. 22, s. 81 i nast.
- ²⁴ J. Falski, *Głosa do Postanowienia Rady Stanu z dnia 18 maja 2020 r. w sprawie M.W. i inni. Przestrzeganie kolektywnego wymiaru wolności religii w czasie epidemii we Francji*, „Przegląd Sejmowy” 2023, nr 3 (176), s. 157, <https://doi.org/10.31268/PS.2023.191>, dostęp: 23.07.2025; M. Wilbrandt-Gotowicz, *Skarga kasacyjna we francuskim systemie sądownictwa administracyjnego*, „Państwo i Prawo” 2007, nr 5, s. 96.
- ²⁵ K.A. Obłąkowska, *Pozasankcyjne źródła efektywnego systemu fiskalnego pod względem zgodności podatkowej: podatkowe morale i mentalność, sprawiedliwość podatkowa, zaufanie do aparatu podatkowego i jego działalności*, „Doradztwo Podatkowe – Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych” 2024, nr 7, s. 19 i nast., <https://doi.org/10.5604/01.3001.0054.6869>, dostęp: 23.07.2025.
- ²⁶ W. Modzelewski, *Czy współczesny chaos legislacyjny unieważnił dogmatykę prawa podatkowego?*, „Doradztwo Podatkowe – Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych” 2024, nr 9, s. 11 i nast., <https://doi.org/10.5604/01.3001.0054.7576>, dostęp: 23.07.2025.
- ²⁷ Szerzej zob. K. Radzikowski, *Czy zbiór przepisów można nazwać systemem (racjonalnym systemem)?*, „Doradztwo Podatkowe – Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych” 2025, nr 2, s. 21 i nast., <https://doi.org/10.5604/01.3001.0055.0203>, dostęp: 23.07.2025.
- ²⁸ Szerzej zob. J. Glumińska-Pawlic, *Czy w racjonalnym systemie podatkowym opodatkowanie dochodów wymaga mnożenia ustaw?*, „Doradztwo Podatkowe – Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych” 2025, nr 1, s. 5 i nast., <https://doi.org/10.5604/01.3001.0054.9762>, dostęp: 23.07.2025.
- Mariański M., *Kontrola finansów publicznych w prawie francuskim. Wybrane aspekty instytucjonalne*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2023, z. 28, nr 2, <https://doi.org/10.15290/bsp.2023.28.02.13>, dostęp: 23.07.2025.
- Mariański M., *Wylączenia na rzecz komisji, organów sądowych i sądów jako jeden z elementów kształtowania zakresu tajemnicy skarbowej we Francji*, „Opolskie Studia Administracyjno-Prawne” 2025, nr 1, <https://czasopisma.uni.opole.pl/index.php/osap/article/view/5753/5108>, dostęp: 23.07.2025.
- Mariański M., Piechota-Ołoś E., *Prawno-porównawcze aspekty regulacji zakresu tajemnicy skarbowej*, „Studia Prawnoustrojowe” 2025, nr 68, <https://doi.org/10.31648/sp.11117>, dostęp: 23.07.2025.
- Modzelewski W., *Czy współczesny chaos legislacyjny unieważnił dogmatykę prawa podatkowego?*, „Doradztwo Podatkowe – Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych” 2024, nr 9, <https://doi.org/10.5604/01.3001.0054.7576>, dostęp: 23.07.2025.
- Obłąkowska K.A., *Pozasankcyjne źródła efektywnego systemu fiskalnego pod względem zgodności podatkowej: podatkowe morale i mentalność, sprawiedliwość podatkowa, zaufanie do aparatu podatkowego i jego działalności*, „Doradztwo Podatkowe – Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych” 2024, nr 7, <https://doi.org/10.5604/01.3001.0054.6869>, dostęp: 23.07.2025.
- Popławski M., Pahl B., Mariański M., *Wpływ francuskiego Trybunału Konstytucyjnego na krajowy system podatkowy. Analiza na przykładzie podatku od bardzo wysokich dochodów («taxe sur les très hauts revenus»)*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2023, nr 5, <https://doi.org/10.15804/ppk.2023.05.23>, dostęp: 23.07.2025.
- Radzikowski K., *Czy zbiór przepisów można nazwać systemem (racjonalnym systemem)?*, „Doradztwo Podatkowe – Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych” 2025, nr 2, <https://doi.org/10.5604/01.3001.0055.0203>, dostęp: 23.07.2025.
- Taly M., *Le code général des impôts, Elephant Man juridique*, „Pouvoirs” 2014, nr 151 (4), <https://doi.org/10.3917/pouv.151.0087>, dostęp: 23.07.2025.
- Wilbrandt-Gotowicz M., *Skarga kasacyjna we francuskim systemie sądownictwa administracyjnego*, „Państwo i Prawo” 2007, nr 5.
- Akty prawne
Arrêté du 6 avril 1950 portant refonte et codification des arrêtés pris pour l'application des lois réunies dans le code général des impôts, <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000799722>, dostęp: 23.07.2025.
- Code général des impôts, https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006069577/, dostęp: 23.07.2025.
- Code pénal, https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070719/2025-07-23/, dostęp: 23.07.2025.
- Décret n° 50-478 du 6 avril 1950 portant règlement d'administration publique pour la refonte des codes fiscaux et la mise en harmonie de leurs dispositions avec celles du décret du 9 décembre 1948 et des lois subséquentes, <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000496040>, dostęp: 23.07.2025.
- Décret n° 81-859 du 15 septembre 1981 portant codification des textes législatifs concernant les procédures fiscales, <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000701292>, dostęp: 23.07.2025.
- Décret n° 81-860 du 15 septembre 1981 portant codification des textes législatifs concernant les procédures fiscales, <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000880684>, dostęp: 23.07.2025.
- Livre des procédures fiscales, https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006069583/, dostęp: 23.07.2025.
- Loi n° 2020-1525 du 7 décembre 2020 d'accélération et de simplification de l'action publique, <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000042619877>, dostęp: 23.07.2025.
- Loi n° 2022-172 du 14 février 2022 en faveur de l'activité professionnelle indépendante, <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000045167536>, dostęp: 23.07.2025.
- Loi n° 2025-127 du 14 février 2025 de finances pour 2025, <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000051168007>, dostęp: 23.07.2025.

Bibliografia

Literatura

- Budner-Iwanicka L., Mariański M., *Podstawy prawne funkcjonowania izb obrachunkowych w Polsce i we Francji. Wybrane aspekty prawnoporównawcze*, „Studia Prawnoustrojowe” 2024, nr 63, <https://doi.org/10.31648/sp.9662>, dostęp: 23.07.2025.
- Caron É., *Le Big Data fiscal: quelles conséquences pour le contrôle fiscal et les contribuables?*, „Gestion & Finances Publiques” 2021, nr 6 (6), <https://doi.org/10.3166/gfp.2021.6.013>, dostęp: 23.07.2025.
- Falski J., *Głosa do Postanowienia Rady Stanu z dnia 18 maja 2020 r. w sprawie M.W. i inni. Przestrzeganie kolektywnego wymiaru wolności religii w czasie epidemii we Francji*, „Przegląd Sejmowy” 2023, nr 3 (176), <https://doi.org/10.31268/PS.2023.191>, dostęp: 23.07.2025.
- Glumińska-Pawlic J., *Czy w racjonalnym systemie podatkowym opodatkowanie dochodów wymaga mnożenia ustaw?*, „Doradztwo Podatkowe – Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych” 2025, nr 1, <https://doi.org/10.5604/01.3001.0054.9762>, dostęp: 23.07.2025.
- Jamróz L., *Szczególny status francuskiej Rady Stanu*, „Miscellanea Historico-Iuridica” 2023, z. 1, t. 22.
- Lambert T., *Procédures fiscales*, Paris 2024.
- Lamy V., *L'équilibre de l'abus de droit en matière fiscale: entre insécurité juridique objective et recherche de confiance légitime*, „Revue du droit public” 2021, nr 5.